

Koliko pomena ima zemljejknjižna mapa?

Zemljiška knjiga je bistveno preustrojila lice rimskemu immobilijarnemu pravu, katero bode zatemnelo toliko bolj, kolikor se bode tabularno pravo razvijalo in bližalo skrajnim svojim posledicam.

Znano je, da je tabularno pravo vzrastlo popolnoma izvirno na nemških in posebno dovršeno na českih tleh, in bilo je začetkom 14. veka uže tako krepko, da mu tedanja recepcija rimskega prava ni bila več nevarna.¹⁾ Ker velja tabularnemu immobilijarnemu pravu kot glavno načelo: „vpis v knjigo“, torej strogi formalizem, — rimskemu pravu pa nasprotno načelo: „traditio aut factum“, torej realizem, onda je naravno, da mora nastati pri vsakem modernem zakonodavstvu, ki se klanja tabularnemu pravu, ne da bi se moglo osvoboditi od toliko raznih rimskih immobilijarnih institutov, kakor so posest, priposestovanje, zastarenje itd., disharmonija, ki se z lahkega odpraviti ne da.

Tako je tudi v sedanjem našem avstrijskem pravu, in čuditi se ne smemo, ako so novi občni zemljejknjižni zakon z dne 25. julija 1871 in zakoni, stoječi ž njim v zvezi, s tem, da pomenijo nov, če tudi ne poseben napredek tabularnega prava, rodili zopet nove komplikacije. Zdelo se nam je potrebno, poudariti ta pre-karni položaj, predno poskušamo razmotriti vprašanje, koliko pravnega pomena ima zemljejknjižna mapa. Ako smo si svesti zgoraj naznačenega protislovja v našem civilnem pravu, umejemo, da v rešitev tega vprašanja ni moči najti teorije, ki bi ugajala

¹⁾ Cf. Randa, Eigenthumsrecht 1884, § 18.

idealu javne knjige, ne da bi prezirala važnih določeb našega sedanjega občnega državljskega zakonika, ki ima glede imobilij še dosti rimske krvi v sebi.

Zemljeknjižna mapa je novost „par excellence“, katero nam je donesla novo urejena javna knjiga, in vsak praktik ve, da je dandanes skoraj ni lastninske pravde, ki ne bi iz nova vzbudila prepira, koliko veljave zasluži mapa za dokazovanje lastnine.

Umestno je, da narišemo v prvo stanje tega vprašanja v judikaturi in v znanstveni literaturi ter da v drugo na tej podlogi skušamo rešiti to zagonetko tako, da bode vsaj za silo ugajalo dejanskim odnošajem v praksi.

I.

Vprašuje se, ali dela zemljeknjižna mapa popoln procesualen dokaz za to, da je kaka parcela v tisti legi, v tistem obsegu in v tistih mejah, kakor jo kaže mapa, lastnina dotičnika, ki je v javni knjigi na njo prepisan. to se pravi: ali je „naris“ kake parcele v zemljeknjižni mapi smatrati enakopravnim z „vpisom v knjigo“, tako da mu pristojajo vsa tabularna privilegija, sosebno „publica fides“?

Glede tega vprašanja sta nastopili dve stranki, prva mu pritrjuje ter narisu v mapi pripisuje zemljeknjižno veljavo in s tem dokazilno moč za obseg lastnine, — druga nasprotna stranka zanika to vprašanje popolnoma, odrekajoč mapi značaj zemljeknjižnega vpisa, in to mnenje kulminuje nekaterim v geslu, da „zemljeknjižna mapa po pravu prav ničesar ne pomenja.“

Poudarjati nam je, da je prvoimenovana stranka v obče močnejša in da se od dne do dne vidno množi število njenih vernikov. Priznava se dokazilna moč zemljeknjižne mape za figuralni obseg lastnine v principu, ki se omejuje le z izjemo, izhajajočo iz stvari same. Stališče te stranke pojašnjujejo nam najboljše njene svoje izjave, zatorej naj nam je dovoljeno, da najvažnejše podajemo v glavnih potezah.

Zadnji čas razglasil je dr. Pittreich sosebno zanimiv in obširen članek pod naslovom: „Die rechtliche Bedeutung des Gutsbestandblattes und der Mappe“ („Gerichts-Zeitung“ 1888,

št. 49—51), v katerem razklada lepo premišljeno teorijo o skoraj nepogojni dokazljivosti mape. Njegova argumentacija je blizu naslednja:

Razmerje med mapo in glavno knjigo je jednako, kakor bi dotična parcela bila vrisana na „obsežnem listu“ (Gutsbestandblatt) samem, mapa je slična listini, na katero se sklicuje glavna knjiga. Ako se to ne priznava, bile bi parcelne številke „obsežnega lista“ ničle brez vsebine.

Vpis parcele v „obsežni list“ pomenja torej: tisti kos zemeljske površine, ki se sklada v prirodi z mejami, narisanimi v mapi, je sestavina dotičnega zemlje-knjižnega telesa in s tem objekt pravic, vknjiženih v vlogi tega zemljeknjižnega telesa.

Umevno je, da velja to načelo še le, odkar so napravljene nove zemljiške knjige.

Načeloma je torej uporabljati za vknjižbe na „obsežnem listu“, ako se pokaže razlika med formalnim stanjem v knjigi in materialnim položajem v prirodi, — tista ustanovila, ki veljajo za književne vpise sploh, sosebno §§ 61. in naslednje¹⁾ ter §§ 2. in 3. zemlj. zak.

Le jedna izjema izvira iz stvari same.

Vpis kake parcele v obsežni list zagotavlja tistemu, za katerega je vpisana književna pravica na lastninskem ali bremenskem listu, pravno oblast nad zemeljsko površino, ki se sklada z narisom v mapi le tedaj, in pridobitev take pravice stoji pod zaščito „publicae fidei“ le tedaj, ako in kolikor oblika ter meja parcele v prirodi vidno ne diverguje od podobe v mapi

Mapa ima torej dokazilno moč le tedaj, ako se, prenešena v prirodo, ne pokaže napačno. Ta napačnost umeje in dokazuje se tako-le: mejne črte in koti, narisani v mapi, preneso se od neprepirnih stalnih točk (Fixpunkte) v prirodo. Ako se potem pokaže, da meri n. pr. med dvema stalnima točkama (taki stalni točki sta n. pr. vogala dveh starih hiš, ki se z lahka ne izpreminjata v svoji legi) distancija v prirodi 1000 m, v mapi pa le 800 m, dokazano je, da se mapa s prirodo ne ujema, da je v

¹⁾ Uporaba teh §§ na mapo vidi se nam sosebno pomenljiva.

prirodo nikakor ni moči prenesti, da je torej napačna in nerabna. Le-ta mapa nima zemljeknjižne veljave.

To svojo teorijo utemeljuje potem dr. Pittreich temeljito v imenovanem spisu, ki ga tembolj priporočamo v čitanje, ker sploh lahko pojasni marsikatere zemljeknjižne pojme. Pisatelj sicer sam priznava, da je v svojem članku „Beiträge zur Anwendung des Gesetzes vom 23. Mai 1883, Nr. 82, 83 R. G. Bl. (Gerichts-Ztg. 1885, št. 100, 101) nasprotno mnenje imel o pomenu mape.

Z nazori omenjenega spisa vjemajo se, kolikor nam znano, najnovejši judikati najvišjega sodišča.

Zaradi pregleda naj jih zabeležimo tukaj v glavnih stavkih: Rzsodba z dne 19. decembra 1888, št. 12157 (Cf. Geller, „Centralblatt“ 1889 št. 2): Po določbah §§ 16., 21., 28. zakona s 25. marcija 1874, št. 28 in §§ 3., 12., in 26. just. minist. naredbe z 18. maja 1874, št. 33 (dež. zak. za Štajersko) pripraviti je, predno so poizvedbe za napravo novih knjig, kopijo za katastralne mape, poizvedbam samim je preiskovati pravilnost katastralnih map, zvršiti je potrebne popravke v kopijah mape, in po sklenenih poizvedbah razpoložiti je posestne liste s kopijami mape med reklamacijskim rokom v ogleđ, potem je popravljialno postopanje (Richtigstellungsverfahren) po smislu zakona z dne 25. jul. 1874, št. 96 drž. zak. Tako pa postane katastralna mapa, katera se je iz prva res napravila le ze davkarske namene, zemljeknjižna mapa, ki je sestavni del javne knjige, kar izrecno priznava just. min. naredba z 11. aprila 1878, št. 3676. Zaradi tega proglasil je § 11. zakona z dne 23. maja 1883 (drž. zak. 83) načelo, da se mora vjemati zemljiška knjiga s katastrom, in določilo se je, da je slučajne premembe v podobi posameznih zemljeknjižnih objektov na mapi zvršiti v katastru in ob jednom v zemljiški knjigi. Iz tega pa izhaja, da je zemljeknjižni mapi — pod pojmom, da je pravilna — namen, parcele, sestavljajoče zemljeknjižno telo, po legi in mejah vpodabljati in torej je podobo parcele, katero predočuje mapa, smatrati za vknjiženo na „obsežnem listu“ dotične vloge. Ker so zveđenci le-tu izrekli mnenje, da meje gozdne parcele „x“, prenešene iz mape (njena resničnost se ni prerekala) v prirodo, izpričujejo, da spada prepirni kos zemlje v okvir te parcele, onda je tožitelja

tudi smatrati kot vknjiženega lastnika prepirnega kosa. Tožitelj je tako zadostil zahtevi § 369. obč. drž. zak. in ni mu smeti naložiti drugega dokaza.

Še bolj odločno izraža isto misel odločba najvišjega sodišča z dne 7. maja 1889, št. 2857 (cf. Geller, „Centralblatt“ 1899, št. 7), katera potrjujoč razsodbo II. inštanije pravi:

Naglašati je treba, da po napravi novih zemljiških knjig katastralne mape niso več brez pomena za vprašanje glede lastnine. Zakoni in naredbe o napravi javnih knjig in o njihovem nadaljevanji soglasno s katastrom naredile so katastralno mapo tudi za zemljeknjižno, ki naj predočuje parcele dotičnega zemljeknjižnega telesa po legi in mejah. Opravičeno je torej nadsodišče na podlogi zvedenškega izreka, opirajočega se na katastralno mapo, smatrati za dokazano, da je prepirni svet sestavni del parcele „x“ in z njo del posestva, na katero je tožitelj vpisan za lastnika. Toženec ne more ugovarjati več priposestovanja z ozirom na § 6. zakona z dne 25. julija 1874 (drž. zak. 96), ker je tožitelj svoje posestvo kupil še le po napravi novih knjig in ker se mu ni dokazalo, da je bil v slabi veri o tem, kam prepirni svet spada.

Ta odločba izpričuje jasno, da pripisuje najvišje sodišče zadnji čas dosledno zemljeknjižni mapi značaj zemljeknjižnega vpisa.

Tudi „Slov. Pravnik“ prinaša v št. 5. t. I. odločbe, zdevajoče ta predmet pod naslovom: „Katastralna mapa ne dokazuje lastninske pravice in parcelnih mej.“ Vender se nam zdi napis presplošen, ker tukaj je zvedenec izjavil, da se mapa glede parcele 1966 ne vjema s svetom v prirodi, nego je pomotna. V takem slučaju pa najvišje sodišče tudi dandanes ne prizna mapi dokazne moči.

Iz prej omenjenih slučajev je pa razvidno, da se najvišja judikatura, katera je prej o tem predmetu bila negotova, sedaj odločno poteguje za zemljeknjižno pomenljivost mape, a to bode v praksi treba v čisljih imeti.

Nasprotna stranka zagovarja odločno mnenje, da zemljeknjižna mapa nima značaja kot zemljeknjižni vpis, da torej ne dela lastninskega dokaza za figuralni obseg parcele.

Ker katastralno mapo, sosebno zaradi zakonov z dne 23. maja 1883, geometer prigleduje in skuša kolikor moči spraviti v soglasje s faktičnim položajem in ker se paralelno z njo vedno popravlja tudi zemljeknjižna mapa: zatorej daje mapa občinstvu vsaj poprečno verjetnost, če tudi ne „gotovosti“ o pravi podobi vknjižene parcele. Zemljeknjižna mapa je torej, četudi jej ne gre pomen vknjižbe, napredek nove javne knjige, ker ne stori mogoče le orientacije o legi parcel, ampak pospešuje tudi zupanje s tem, da podaje „verjetno“ obliko zemljišč.

Pravnega pomena pa mapa nima nikakega. To svoje mnenje utemeljuje stranka tako, da so občni zemljeknjižni zakon z dne 25. julija 1871. l. ter deželni zakoni o napravi in notranji upravi knjig prav za prav le zemljeknjižni „redi“, na katere se sklicuje § 446. obč. drž. zak., da hočejo in smejo urejati to formalno stran knjige in vknjižeb, ne da bi predrugačili načel materialnega immobilijarnega prava, za katero ostane merodajen občni državljanski zakonik. Nova naprava javne knjige ni imela drugega namena, nego da se doseže pregledni in jednaki vpis „stvarnih pravic“, — nikakor pa ni nameravala določevati figuralnega obsega zemljiščem, oziroma na podlogi davčnih operatov (katastralnih map) urediti obseg lastnine, kar bi bilo segalo v materialno pravo.

To mnenje podpira razsodba c. kr. nadsodišča v Gradci z dne 30. aprila 1888, št. 1617 („Gerichts-Ztg.“ 1889)¹⁾, ki pravi:

Zemljiška knjiga sicer dokazuje, da je parcela „x“ del posestva tožiteljevega, nikakor pa tudi, da velja to za ves katastralni obseg. Nova zemljiška knjiga ne dela dokaza o obsežnosti parcele in njene meje v prirodi, ker se ni snovala v ta namen, da bi o tem delala dokaz, in to izhaja iz zakona o napravi novih zemljiških knjig za Štajersko z dne 25. marcija 1874. l. dež. zak. št. 28, ki veli, da mora biti zaznamovanje parcel zemljeknjižnih teles soglasno s katastrom, ne da bi se o tem preje preiskovalo kaj. Zaradi tega zemljiški knjigi ni moči pri-sojati dokazilne moči glede obsega in mej kakega zemljišča. Ako torej ni dokazano, da je pri parceli „x“ v svojem katastralnem

¹⁾ Razveljavila jo je razsodba c. kr. najvišjega sodišča z dne 19. decembra 1888, ki smo jo zgoraj navedli.

obsegu del posestva vložka „y“, onda je tudi brez pomena to, da prepirni kos pada v katastralni obseg te parcele. Ker zemljiška knjiga iz prva sem ni imela namena, da dela v tem pogledu dokaz, ne more pridobiti te dokazilne moči po tem, da je popravljajno postopanje preteklo in da je zemljiška knjiga stopila v pravno moč.

Tudi strokovno slovstvo ne prisoja mapi zemljeknjižne moči.

Slavni Randa, pisatelj monumentalnih knjig „Besitz“ in „Eigentum“, razmotriva to vprašanje; njegovo stališče je razvidno iz nekaterih citatov:

„Ni dvomiti, da se instituta „posesti“ tudi zakonodavstva našega časa ne morejo in ne smejo ogibati, ne gledé na marsikatero utilitetne razloge, ki govoré za zaščito posestno. -- Taki utilitetni razlogi so, da je pri mobilijah, da celó pri zemljiščih, dokazovanje lastnine dostikrat težko in da je posestna zaščita jedino sredstvo, ohraniti si posedovani položaj Prav omenja Pernice: da idealno knjigovodstvo zahteva zemljiških kart, ki z dovršeno natančnostjo vpodabljajo vsak kot, vsak ovinek, izkazov, katere — ako so sploh mogoči — zakriva skrajna prihodnost. 1)“

Dalje:

„Omenjamo, da niti občni zemljeknjižni zakon niti zakoni o napravi novih knjig niso izpremenili principijalnih načel starejšega prava“ 2) „Da kataster, ki služi samo namenom obdačenja, ne dokazuje lastnine vpisanemu posestniku (obdačencu), izhaja iz § 111. obč. sod. reda, § 12. pat. z dne 20. aprila 1785 in § 39. instrukcije z dné 1. maja 1819 o ustanovitvi katastra. Tu tudi zakon z dne 25. maja 1883, št. 83 (§ 1, 44) ni provzročil premene, ker je kataster tudi v prihodnje imeti na razpreglêdu, da se obdači vsak faktični posestnik.“ 3) „Kataster ni suplement zemljiških knjig; merodaven je jedino le vpis v obsežni list. — Po dovršenih novih knjigah bodo (to poudarja just. min. naredba z dné

1) Cf. Randa: „Der Besitz mit Einschluss der Besitzklagen nach österr. Rechte mit Berücksichtigung des gemeinen Rechtes, des preuss., französ. etc. Gesetzbuches.“ 3. Auflage. Leipzig 1889 pag. 292, 293.

2) Cf. Randa: „Das Eigenthumsrecht nach österr. Rechte mit Berücksichtigung des gemeinen Rechtes und der neueren Gesetzbücher.“ I. Hälfte. Leipzig 1884, pag. 397.

3) Cit. pag. 401.

11. aprila 1878, št. 3676) kot priloge služeče (uradno popravljene) kopije katastralnih map sicer „integrirajoči del zemljiške knjige“, — toda zaradi tega vendar ne glavne knjige (§ 5. zemlj. zak.); one služijo načeloma le v lokalno orijentovanje in da fiksujejo mejne črte v knjigi zaznamovanih parcelnih števil. Pri diferencijah odločuje glavna knjiga, n. pr. ako delilne točke niso natančno narisane.“¹⁾

Konečno navajamo še mnenje Exnerjevo:

„Zatorej sestavlja „občni stabilni kataster“ (izdelan vsled c. pat. z dne 23. decembra 1817, vendar zelo pomankljiv) dejansko suplement naših zemljiških knjig; žal da ne tudi pravno, — manka namreč določeb za tedaj: 1.) kadar se podatki knjige, ki „naj se zlagajo“ s katastrom, ž njim ne zlagajo, 2.) kadar kataster resničnemu položaju ne odgovarja. Ogerski zemljeknjižni zakon § 51. prereže vozle s kategoričnim stavkom: Posestni list ne jamči niti za pravilnost vnanjih znakov in lastnostij niti za naznačeno ploskovno mero parcel.“²⁾

Toliko o sedanjem stanju tega vprašanja.

(Konec prihodnjič.)

¹⁾ Cit. pag. 411.

²⁾ Cf. Exner: Das österreich. Hypothekenrecht. Leipzig 1876, 1881. I. Abtheilung pag. 18.

O dobitkovini pri obrtih v zakupu.

Z naredbo z dne 24. julija 1871, št. 4658 izreklo je c. kr. fin. ministerstvo kot splošno veljavno pravilo, da pri obrtih v zakupu je dolžan plačevati dobitkovino (in dohodarino od čistega dohodka) vedno le zakupnik, zakupodavec pa da plačuje le dohodarino od zakupščine.

Proti tej določbi, katera se dejansko izvršuje, vložili so prizadeti zakupniki uže mnogo pritožeb, v katerih jej očitajo, da je nezakonita. Sklicujejo se radi na § 12. patenta, s katerim se je ustanovila dobitkovina na obrte, in na § 17. okrožnice o izvršitvi tega patenta: ker todi ni govora o o s o b i n s k i h obrtih, izvajajo pritožniki, da torej tudi ni zakonito, če se zakupnikom takih obrtov naklada dobitkovina. Zlasti pa se gledé onih obrtov,

za katere zakon zahteva dopustilo obrtnega oblastva, ugovarja, da se predpis dobitkovine pač za zakupodavca opira na dopustilo, da je pa torej ni smeti nakladati zakupniku kot takemu in ne kot dopustniku (koncesionarju), oziroma imovniku obrta, — sicer bi se pobiral isti davek dvakrat za isti obrt.

A to, da se oddajajo v zakup le realni obrti po navedenih dveh paragrafi, je ponehalo, odkar je po § 58. obrtnega reda iz leta 1859. in njemu sličnem § 55. novega obrtnega reda iz leta 1883. (drž. zak. št. 227 ex 1859 in št. 39 ex 1883) sploh dopuščeno, vse obrte dajati v zakup ali pa zvrševati jih po namestniku; zahteva se le, da zakupnik ali namestnik bodi kakor imovnik obrtov sam v to sposoben po določbah tega zakona. To velja zlasti za obrte, naštete v § 15., katerih zakup je sosebno treba naznaniti političnemu kot obrtnemu oblastvu, ki potem ali dá privolitev, da se obrt tako opravlja, ali pa jo odreče iz javno-pravnih razlogov.

Sicer pa se po veljavnih davčnih zakonih ne plačuje dobitkovina za obrtno pravico, nego — kakor ime kaže — naklada se obrtniku razmerno z dobitkom iz obrta, ne gledé na tó, je li izpolnil dolžnosti, katere mu veva obrtni red. Iz patenta o dobitkovini na obrte povsem in po navodnih določbah o njegovi zvršitvi je nadalje razvidno, da je pódmet (subjekt) tega davka vedno le osoba — naravna ali pravna, ki se bavi z obdačnim obrtom ali koristonosnim podjetjem. Sosebno §§ 9. in 12. tega patenta in §§ 8., 15. in 17. omenjene okrožnice določujejo, da nikomur ni dopuščeno, pričeti kakega obrta ali nastopiti kake pravice ali pečati se sploh s katerim da-si prostim podjetjem koli, ako se ni oglasil za obrtni list, in tudi je prepovedano tako početje na koga drugega list. Ako davčno oblastvo zasači obrtnika, ki brez dovolitve in brez obrtnega lista opravlja obrt, naj ga primora, da se zanj oglasi, in na to se mu potem predpiše dobitkovina.

Res ni redkokedaj, da se ta davek dvojno pobira za isti obrt. Finančno vodstvo v Ljubljani je sicer nižjim davčnim oblastvom po smislu navedenih zakonov in začetkom omenjene ministrske naredbe velelo, da je dobitkovina zakupodavcu obrta uradnim potem izbrisati ter jedino le zakupniku predpisati z ozirom na obseg podjetja. C. kr. finančno ministerstvo pa je z

naredbo z dne 20. junija 1884, št. 16328 ta ukaz spoznalo zakonu protivnim, češ, da po § 21. patenta o dohodarini in po uže večkrat omenjeni okrožnici k patentu o dobitkovini tega davka nikdar — razen če imovnik obrtov umrje — ni smeti uradnim potem, ampak vedno le tedaj odpisati ali izbrisati, če davkoplačevalec sam vrne obrtni list, — to pa sme, če je svoj obrt dal v zakup in ga torej več sam ne zvršuje. Samo po sebi pa je umevno, da, če slučajno kedo svoj obrt da v zakup, a ne vrne svojega obrtnega lista, to opuščenje le njemu dela kvaro, nikakor pa ne utegne ovirati, da se odmeri dobitkovina tudi zakupniku dotičnega obrta.

Začetkom navedena ministerska naredba, ki je nje zakonitost dokazana, važna je zaradi posledic gledé dohodarine. Zakupnik kot obrtnik z obrtnim listom mora plačevati tudi dohodarino po določbah za prvi razred. Po § 20. patenta, s katerim se je uvêl ta davek, pa dohodarine ni smeti nikedar v nižjem znesku predpisati, nego li znaša tretjina dotične letne dobitkovine. S tem določena je najmanjša mera, kateri se pa praksa vedno, če le moči, izogne.

Fr. G.

Pravila za slovensko uradovanje.

V. *)

Slovenski kazensko-pravdni zapisniki.

(Min. ukaz z dne 26. maja leta 1886., št. 2668.)

Št. 2088.

Visoko c. kr. pravosodno ministerstvo je z ukazom z dné 26. maja t. l., št. 2668 gledé spisavanja sodnih zapisnikov s slovenskimi strankami v kazenskih rečeh opazilo, da se po došlih poročilih pri okrajnih sodiščih v narodno mešanih okrajih zapisniki s pričami in obtoženci slovenske narodnosti napravljajo vedno le v laškem ali nemškem jeziku in to, ne da bi bil navzdočen

*) Glej „Slov. Pravniki“, 1889 št. 8.

tolmač, ter da se zapisnik spisuje v slovenskih okrajih z nemškim ali laškim jezikom tudi tedaj, kadar se je zasljšavalo v slovenskem jeziku.

Če tudi je lahko priznavati, da pozivanje tolmača včasih zadevlje ob zapreke, ki bi se težko odstranile, vender ne sme postati redno ali pravilno tako postopanje, ki je protivno predpisom §§. 163 in 198 kaz. pr. r., in če se ne pczove tolmač, je pa na vsak način zahtevati, da se po točki 1. ukaza pravosodnega ministerstva z dné 15. marcija 1862, št. 865, dokler sodni uradniki ne znajo zadosti jezika in to zavira napravljanje zapisnikov v slovanskem jeziku, vsaj odločilni oddelki slovenski storjene izpovedbe zapišejo tudi v zapisnik v slovenskem jeziku. Zanemarjanja tega predpisa ni moči opravičiti s tem, da jezika ne znajo zadosti sodni uradniki, ker mora uradnik, ako je zmožen, da umeje slovenski zasljšane izpovedbe, biti tudi zmožen, da vsaj bistvene dele izpovedbe dá na zapisnik v slovenskem jeziku ali pa, da si to zmožnost prisvoji, ako je količkaj v to voljan.

To prizadetim okrajnim sodiščem naznanjamo ukažoč, naj za naprej vedno natančno izpolnjujejo ta ukaz pravosodnega ministerstva.

V Trstu, dné 11. julija 1886.

Od c. kr. deželnega nadsodišča.

VI.

Slovensko pismeno občevanje.

(Prezid. ukaz c. kr. višj. dež. sodišča Tržaškega z dne 22. novembra 1886, št. 4206.)

Št. 2130.

Za nekega slučaja je visoko c. kr. predsedništvo višjega deželnega sodišča opazilo, da nekatera sodišča v okoliši tega višjega deželnega sodišča nimajo v čislih določil v ukazu pravosodnega ministerstva z dne 15. marcija 1862, št. 865, glede rabe slovenskega jezika v pismenem občevanji s strankami, ki so zgol tega jezika zmožne, ker se celo vabila strankam, kakor tudi drugi, v odstavku 5. omenjenega ukaza navedeni dekreti, zapisniki in tudi sicer vedno si jednaki odloki, za katere se je uže

takrat izrecno priporočalo pribaviti potrebnih tiskovin, še vedno in po največ izdajejo v laškem jeziku, katerega prebivalstvo posamičnih okrajev semtertja celó nič ne umeje.

Vsled visokega višjesodnega ukaza z dne 22. novembra 1886, št. 4206, priporočam slavnemu okrajnemu sodišču, naj ga je resna skrb, da se pri njem natančneje izpolnjujejo predpisi omenjenega ministerskega ukaza, da se sosebno vabila vsake vrste, varstveni odloki, obljubni zapisniki, smrtovnice, oklici in drugi mali odloki slovenskim odnosno srbsko-hrvatskim strankam izdajejo s slovenskim odnosno srbsko-hrvatskim jezikom, da se pri razpravah v civilnih, sosebno pa v vseh kazenskih rečeh, bodi samo v uvodni preiskavi ali pa tudi pri glavnih razpravah po smislu zgorajšnjega ukaza jemlje pravi ozir na narodnost strank, da se imajo v čislih opravičene zahteve strank, ki so le slovenskega ali srbsko-hrvatskega jezika zmožne, ter da se s postopanjem, ki ugaja tem zahtevam, v okom hodi slehernemu povodu za utemeljene pritožbe.

V Trstu, dné 10. decembra 1886.

Od c. kr. deželnega sodišča.

VII.

Slovenska rešila in vpisi zemljeknjižnih prošenj.

(Prezid. ukaz c. kr. višj. dež. sodišča Tržaškega z dne 5. julija 1887, št. 10.)

Št. 10.

V zadnjem odstavku tuk. prezidijalne okrožnice z dne 26. januarija 1880, št. 353 je ukazano, naj se sodna rešila zemljeknjižnih nemških prošenj pri tistih sodiščih v okoliši tega višjega deželnega sodišča, koder se zemljiške knjige vodijo v laškem jeziku, spisujejo zgol laški. Ta ukaz je dosegal enakoličnost zemljiških knjig gledé jezika in bil izdan sosebno zategadelj, ker je pri nekaterih sodnih oblastvih, katerim je notranji službeni jezik poglavitno laški, bilo več sodniških a tudi pisarniških uradnikov, odnosno uradnikov deželne knjige in zemljiških knjig, ki so le laškega jezika bili popolnem zmožni, in bi torej lahko nastopale pomote in pogrešni vpisi, ako bi se pri takih sodiščih

zemljiške knjige vodile tudi v drugem in ne samo laškem jeziku.

Ker pa so zadnja leta bili imenovani mnogi sodni in tudi pisarniški ter zemljeknjižni uradniki, ki so zmožni deželnih jezikov in ker je tako navedeni poprejšnji nedostatek po največ odpravljen tudi pri sodiščih, ki zemljiške knjige vodijo z laškim jezikom, nedostatek namreč, da zaradi pomankanja uradnikov, jezika zmožnih ni bilo moči reševati zemljeknjižnih prošenj, ki niso bile laški nego v drugem jeziku pisane, niti z njimi poslovati ali vpisavati jih, — onda se sedaj kaže, da je tudi pri teh sodiščih moči brez kvare za pravosodje nemške zemljeknjižne prošnje reševati in vpisavati z nemškim jezikom in ni zatorej nikakega razloga, da bi še znanprej veljal ukaz, da mora biti izključljivo laški jezik v narodno mešanih sodnih okoliših, ukaz, ki je bil izdan zaradi nedostatnega jezikovnega znanja pri uradnikih za prejšnjega časa, da bi bili bolj varni vpisi.

To mi torej kaže predrugačiti zgorajšnji ukaz ter zapovedati, da je rešila zemljeknjižnih prošenj, ki so vložene v deželnem jeziku, kolikor moči, kolikor namreč to dopušča znanje jezikov pri sodniških in poslovnih uradnikih, vselej spisovati v jeziku pismene ali ustne zapisniške prošnje, ter da je v zemljiško knjigo vpisavati z istim jezikom. (Min. ukaz. z dné 13. junija 1887, št. 190.)

V Trstu, dné 5. julija 1887.

Od c. kr. deželnega nadsodišča.

Iz sodno-zdravniške prakse.

Piše med. dr. Fran Zupanc.

(Dalje.)

B. Telesna poškodba po smislu novega načrta kaz. zakoniku.

Po smislu načrta kaz. zak. spadajo semkaj vse poškodbe, katere niso povzročile smrti in tudi ne posledic, imenovanih v § 236. načrta kaz. zak. V bodoče imel bode torej pojem „lahka

poškodba“ čisto drug, zlasti neprimerno obširnejši pomen, nego ga ima sedaj. Semkaj bode vvrstiti ne le neznatnih poškodb, ampak tudi take, katerih običajno in tudi z zdravniškega stališča nikakor ne smatramo za „lahke“, nego jih imamo celo naravnost za „težke“.

Zaradi raznovrstnosti poškodb, ki jih je vvrstiti pod skupni pojem „lahke poškodbe“, pokazala se je torej takoj potreba razvrstiti jih po gotovih kategorijah; in tako navaja § 231. načrta kaz. zak. gotove okolnosti, zaradi katerih je postavljena mnogo hujša kazen, nego li za ostale navadne poškodbe, katere je kaznejevati z ječo do 6 mesecev ali pa z denarno globo do 500 glđ.

Dotični paragraf slove:

Telesna poškodba kaznuje se z ječo: 1. Ako je provzročila nad teden trajajoče moteno zdravje ali nezmožnost za poklic ali ako je bila združena s posebnimi mukami; — 2. ako je bila započeta z orodjem ali v okolnostih, da iz tega izhaja smrtna nevarnost; — 3. ako je bila storjena sorodnikom vzhodne vrste.

Četudi sta prvi dve določbi bistveno podobni določbam § 155., a) sedanjega kaz. zak., razlikujeta se vendar le od njih v nekaterih točkah. Razlika je nekaj v tem, da smatra načrt kaz. zak. uže uporabo smrtno nevarnega orodja samo na sebi za posebno obtežujočo okolnost, da ne tirja torej, kakor § 155., a) sedanjega kaz. zak. še posebno določenega načina vporabe orodja nekaj pa je razlika o tem, da se isto tako hujše kaznujejo tudi uže druga smrtno nevarna dejanja (oziroma druge okolnosti), a ne samo dejanja, započeta z orodjem, čegar svojstva so uže splošno znana.

O smrtno nevarnem orodji bil je razgovor uže, ko smo razmotrivali analogne določbe § 155., a) sedanjega kaz. zak.; vse tam navedeno velja tudi tukaj. Semkaj torej ni prištevati samo orožja v ožjem pomenu, ampak tudi drugačno orodje, v katerem je zločinec uže po njegovem svojstvu mogel in moral vedeti, da je z njegovo uporabo združena smrtna nevarnost.

Pod okolnostmi, iz katerih izvira smrtna nevarnost, razumeti je telesne poškodbe, ki imajo smrtno nevarni značaj, katere je torej sicer provzročilo orodje, a ne takšno, da bi ga bilo uže po njegovih splošnih svojstvih smatrati za smrtno nevarno, n. pr. zaušnice, brec itđ., nadalje pa tudi smrtno nevarne telesne

poškodbe, ki so bile započete brez orodja v ožjem pomenu, ako je bila n. pr. hrana odtegnena itd.

Po načrtu kaz. zak. uporabljati je razen pri ravnokar navedenih določbah tudi tedaj hujšo kazen, „ako je telesna poškodba provzročila nad teden dni trajajoče moteno zdravje ali nezmožnost za poklic, ali ako je bilo združeno s posebnimi mukami“. Ker se ti pojmi v enakem smislu uporabljajo uže v sedanjem kaz. zakoniku in so bili uže prilično pretresani, treba tukaj samo opozoriti na to, kar je uže bilo povedano.

Konečno je še opomniti, da § 237. načrta kaz. zak. določuje težko uječo do 10 let za slučaj, ako je kedo s hudim dejanjem nameraval katero koli posledic, ki so imenovane v § 236. načrta kaz. zak. Navadno je sodniku dokazati, da je takšno namerano imel zločinec; ako bi pa tudi zdravnik o tem povprašan bil, konstatovati je njemu samo to, da je bila sila naperjena proti ustroju, ki je za življenje važen, da je bilo orodje z veliko silo uporabljeno itd.

C. Smrtne poškodbe.

Smrtno poškodbo imenujemo vsako poškodbo, katera je provzročila smrt. Označiti poškodbo za smrtno ne zavisi od tega, je li posredno ali neposredno provzročila smrt, in tudi ne od tega, bi li znabiti v drugem slučaju ne bil nastal smrtni izid. Z drugimi besedami: poškodbo imenujemo takrat smrtno, ako je v konkretnem slučaju vzročno zvezana s smrtjo; najprvo se torej čisto nič ne oziramo po vzrokih, zakaj da je vsled konkretne poškodbe v konkretnem slučaju nastopila smrt, — te vzroke naštevati nam je še le v poznejšnjem delu zdravniškega mnenja. Kadar pa je silovita smrt vsled mehaničnih insultov povod za sodno-zdravniško preiskavanje in presojevanje, ozirati se nam je na tri vprašanja, ki so utemeljena v določbah § 129. avstrijskega kaz.-pravdnega reda in ki slovejo:

1. Kaj je bil najprej vzrok smrti in za čim da je dotičnik umrl?
2. Je li najbližnji vzrok smrti provzročila poškodba in katera? — in ako se temu pritrdi,
3. je li ta poškodba storjena vsled dejanja kakega drugega človeka, ali na kak drugi način? (Dalje prihodnjič.)

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Sodno prepoved po § 283. obč. sod. r. je moči izreči le na premično premoženje, ki je v rokah tretje osebe različne od dolžnika.

Stefan A., doma na Ogerskem, je dal dva vagona orehovega lesa Franu R., da mu jih sežaga v oplatice (furnire). Dne 5. decembra 1888 dobi prvo partijo oplatice z žage, in ko je bil dne 11. decembra 1888 sežagan ostali les, hoče odpeljati še ostale oplatice. Ker pa niti prvih oplatice ni plačal, pridrži si Fran R. ostale oplatice, češ, dokler mu ne plača vse tirjatve za žaganje oplatice v znesku 279 gld. 76 kr.

Zaradi tega Stefan A. vloži tožbo proti Franu R. na Dunaji pri c. kr. za m. del. sodišči Mariahilf ter zahteva, da mu mora F. R. njegove oplatice, vredne 370 gld. brezpogojno izročiti. F. R. na to tožbo zahteva, naj tožitelj položi kavcijo 50 gld., a Stefan A. stori prisego, da ne more zahtevane aktorske kavcije 50 gld. niti položiti niti si priskrbeti.

F. R. je v tem vložil pri istem sodišči pod št. 5799 nasprotno tožbo proti St. A. zaradi imenovane tirjatve 279 gld. 76 kr. Na podlogi omenjene ubožne prisege prosil je F. R. tudi ob enem, naj se mu dovoli v varnost te tirjatve sodna prepoved na nasprotnikove oplatice, ki jih ima on sam v rokah. Svojo tirjatev je prositelj izpričal z overovljenim knjižnim izpiskom, nevarnost izgube pa skličujoč se na zgoraj omenjeno prisego ubožnosti.

C. kr. za m. d. sodišče M. je odbilo prošnjo z odlokom iz razlogov:

S prisego ubožnosti, ki jo je St. A. dne 30. aprila 1889 položil pri kr. ogerskem okrajnem sodišči v svoji reči proti Fr. R. pcto. 370 gld. c. s. c. vsled tuk. odloka z dne 8. marcija 1889 št. 4116, rekše „da ne more aktorske kavcije 50 gld. ali tudi v manjšem znesku niti položiti niti si priskrbeti“, dokazano je le začasno pomankanje denarja, ne pa St. A-ova nepremožnost; kajti vzlic tej prisegi more imeti le-tá premičnine, kakor n. pr. prav pri nasprotniku samem, in še drugo premoženje. Ker torej nevarnost izgube za prosilčevo tirjatev 279 gld. 76 kr. po smislu § 283 obč. sod. r. s to prisego ni niti dokazana

niti izpričana, onda ni moči izreči sodne prepovedi na nasprotnikovo premičnino, ki je sedaj v prositeljevih rokah, v zavarovanje tirjatve 279 gld. 76 kr.

C. kr. višje deželno sodišče na Dunaji je ugodilo Fr. R-ovemu rekurzu. Premenilo je odlok prvega sodišča ter izreklo, da se tožitelju na podlogi njegovega knjižnega izpiska z dne 3. junija 1889 zaradi njegove tirjatve proti tožencu v znesku 279 gld. 76 kr. dovoljuje prepoved na nasprotnikove orehove oplatice, ki so v tožiteljevih rokah, in da bodi opravičenje te prepovedi zavisno od razsodbe o prositeljevi tožbi de pr. 2. aprila 1889 št. 5799 — to pa zategadelj, ker je knjižni izpisek smatrati kot listino po smislu § 284 obč. sod. r. in ker je s prisego ubožnosti, ki jo je storil toženec dne 30. aprila t. l. „da ne more aktorske kavcije v znesku 50 gld. ali tudi v manjšem znesku niti položiti niti si priskrbeti“, dokazano, da je tožitelj zaradi pomankanja drugih zadostnih plačilnih sredstev pri toženci v nevarnosti.

Zaradi revizijskega rekurza je najvišje sodišče z ukazom z dne 3. septembra 1889 št. 10246 odločbo višjega sodišča premenilo in prošnjo za dovolitev prepovedi odbilo, ker more upnik po § 283 obč. sod. r. pōtem sodne prepovedi seči le na dolžnikovo premičnino, ki je v rokah „tretjega“, v le-tem slučaju pa po izjavi prositelja samega niso dani ti zākonski pogoji za dovolitev prepovedi.¹⁾

J. K.

b) Motena posest.

C. kr. okrajno sodišče v K. je v pravdi zaradi motene posesti Otona barona A. zoper Martina P. s konečnim odlokom z dne 18. aprila 1889, št. 3285 razsodilo, da ima tožitelj zadnjo mirno, faktično posest tiste zemlje travnika parc. št. 553 kat. obč. M., katera je v obrisu lokalnega ogleda oznamenjena z a—b, toženec pa da je to posest motil, ker je svojevoljno les vozil po tej zemlji a—b v obrisu lokalnega ogleda, — to pa, pomislivši, da je v tem postopanju tožitelju zgol dokazati zadnjo faktično posest svojo, ter to, da jo je toženec motil, p o m i s l i v š i, da tožitelj zahteva, naj toženec pripozna, da je on zadnji faktični posest-

¹⁾ Protivna razsodba z dne 29. aprila 1879, št. 4825, G. U. W. 7436 potrdila je razsodbi 1. in 2. inštancije češ, „da se le-ti strinjata s pravno naravo in namenom prepovedi kot varstvenega sredstva, in da mnenje, da je moči doseči prepoved tudi na reči v rokah dolžnikovih, ni protivno § 283 obč. sod. r.

nik travniške zemlje, ki je v obrisu oznamenjeno z a—b, in da ga je toženec v tej posesti motil, ko je svojevoljne vozil les po tej zemlji a—b obrisa, pomislivši torej, da tožitelj ne zahteva, naj se mu pripozna, da ima on zadnjo faktično posest travnika, nego le, da ima zadnjo posest povožene zemlje tega travnika a—b obrisa, pomislivši, da toženec ni prerekel, da je tožitelj zadnji faktični posestnik travnika ali travnikovega dela, nego je le trdil, da po prepirni zemlji uže od nekdanj mirno vozi, pomislivši torej, da se kaže po tožitelju dokazana zadnja faktična posest prepirne zemlje, in pomislivši, da tožerec ni dokazal, kakor je trdil, da je po prepirni zemlji vozil uže od nekdanj in mirno, ker so njegove priče sicer potrdile, da so ga videle do zadnjega vozečega po delu travnika med jamama, niso pa mogle potrditi, da je vozil po prepirni zemlji a—b obrisa, pomislivši, da po tem takem toženec ni dokazal trditve svoje, da od nekdanj vozi po prepirni zemlji, da je torej njegovo vožnjo po prepirni zemlji smatrati za motitev tožiteljeve posesti.

Toženec je proti temu konečnemu odloku vložil rekurz, katerega je c. kr. višje deželno sodišče v Gradci z odločbo z dne 19. junija 1889, št. 6000 smatralo opravičenim, odbijajoč tožbeno zahtevo in sicer zaradi naslednjega pomišljanja:

Nedvomno izhaja iz tožbe ter razprave, in toženec prav nič ne prereka, da je tožitelj posestnik travnika parc. št. 553 kat. obč. M. po vsem njegovem obsegu, ki ga je preiskal lokalni ogled, tudi tistega dela njegovega torej na katerem se je pri lokalnem ogledu videl in izpričal vožnji tir a—b med jamama e—f in g—h. Priče pa so potrdile, in sicer nesumni Ivan S. za predlansko leto, nesumna Pavel K. in Franc P. za lansko leto, relativno zavržna priča Ivan K. tudi za lansko leto, da je toženec po poprej označeni tožiteljevi zemlji med jamama izvažal les. Takó tudi takšno vožnjo lesa potrjujejo za prejšnjo dobo oba sina Jernej in Ivan P. ter nekoliko tudi nesumna priča Lucija S. Gledé na te pozitivne izpovedbe prič nima pomeña, kar so potrdile tožiteljeve priče, ki so zgol izpovedale, da nikdar niso bile zapazile vožnjih sledov, zategadelj ne, ker so priče toženčeve izkazale dejansko zvrševanje, zadnjo faktično posest vožnje pravice torej po večkrat navedeni tožiteljevi travniški zemlji med tistima jamama. Zaradi tega tudi ničesar to ne odločuje, če toženčeve priče niso mogle potrditi, da je toženec po zemlji med jamama ali le v smeri a—b vozil, nego iz tega k večjemu izhaja, da toženec zvršujoč svojo posest ni bil vezan na nobeno dolo-

čeno vožnjo smer. Toženčeve vožnje po tožiteljevem travniku, proti kateri se upira le-tá tožba, ni torej moči smatrati kot pravo protivnega prikrajševanja tožiteljeve stvarne posesti, torej ne kot njene motitve in sicer tem manj, ker tožitelj ni niti trdil, niti dokazovati poskusil, da je dokazana faktična pravna posest toženčeva na zemlji med obela jamama veljala zgol in samo za določeno vožnjo smer. Zatorej je bilo ugoditi rekurzu, predrugačiti konečni odlok okrajnega sodišča ter odbiti tožbeno zahtevo.

Na revizijski rekurz tožiteljev je pa c. kr. najvišje sodišče konečni odlok okrajnega sodišča obnovilo in to zaradi naslednjega pomišljanja:

Po tožiteljevem travniku Uševku drži v smeri, katera je v predležečem obrisu vrisana z rudečilom, dobro povoženi vožnji pot, po katerem lahko mejaši in tudi toženec spravljajo iz gozda plodove; če pa je toženec poslednjič preko tega travnika peljal les v smeri a—b obrisa, motil je tako tožitelja v posesti tega travnika, ako ne dokaže, da poseduje pravico svoje gozdne plodove po svoji volji izvažati tudi drugod, a ne samo v navedeni, z rudečilom oznamenjeni smeri. Potrdile so pa sicer priče toženčeve, da je toženec tudi zadnji čas gozdne plodove izvažal dejanski po zemlji med jamama e—f in g—h, toda po § 313 obč. drž. zak. stopi se v posest pravice rabiti v svoj prid reč koga drugega le tedaj, ako se to godi z dopuščanjem tega drugega, — toženec pa sam ne trdi, da bi mu bil tožitelj dopustil po tem travniku voziti koder si bodi, in tudi ni pojasnil, da je tožitelju sploh bila znana toženčeva vožnja v smeri a—b ali po zemlji med jamama e—f in g—h ali da bi njemu to ob navadni pazljivosti moralo znano biti in je on to vožnjo molče prenašal — nego tožitelj je z več nesumnimi pričami, katere so ta travnik bodi si same imele v zakupu, bodi si vdeleževale se, ko se je raz njega spravljalo seno in stelja, dokazal, da več let sploh ni bilo zapaziti nikakih vožnjih sledov med navedenima jamama. Toženčeve vožnje v tej smeri niso torej mogle po smislu § 313. obč. drž. zak. dovesti do posesti in zato je bilo ugoditi revizijskemu rekurzu tožiteljevemu, premeniti pobijano višjesodno odločbo in obnoviti prvosodni konečni odlok.

c) Zakoniti sodedič, hoteč izključiti zakonitega sodediča od zakonitega nasledstva, mora izključenja razlog dokazati. — Proti sodediču, sodno zadobivšemu upravljanje in uživanje dedine, smeti je dovoliti sekvestracijo dedine samo pod uveti občnega sodnega reda. — V nespornem postopanju se ne dadó uporabiti določila §§ 24. in 25. zakona z dné 16. maja 1874. l., št. 69 drž. zak.

V zapuščinski razpravi po Hrabru B., umrlem 20. aprila 1885. leta v Rojanu brez poslednje volje in zapustivšem devetero otrok, je c. kr. okrajno za mesto delegovano civilno sodišče v Trstu z odlokom s 26. junija 1887, št. 23902 — pomislivši, da je sedmero otrok rajnega Hrabra B. po glasu listin pod A, B, C, D, E, F in G izrecno uže naprej odpovedalo se vsaki ded pravici po imenovanem svojem otcu njemu na korist, in da je on vse te odpovedi za živa sprejel in odobril; pomislivši, da je pogledom na te odpovedi bila s tusodnim odlokom z dne 11. marcija 1887, št. 8999 sprejeta Radoslava in Večeslava B. nepogojna dedičem prigrasitev k zapuščini rajnega njijinega otca in sicer za vsakega na polovico te zapuščine, ter da je bilo njima vsled tega na podlogi § 810. obč. drž. zak. izročeno upravljanje in uživanje te zapuščine; pomislivši, da med temi odpovedmi je tudi odpoved Zvonimira B.-a in sicer v listini z dne 17. marcija 1878. l. pod A, s katero je on, priznavši, da je za očastvo (za vse dedne pravice po svojem otcu) uže dovršeno oddeljen, odpovedal se izrecno vsake dedne pravice po svojem roditelji in celo tudi pravice do legitime ali nujnega dela; pomislivši, da je v nespornem postopanju tako odpoved z vsemi zakonitimi oblikami, podpisano namreč od izdatelja vpričo dveh svedokov pred c. kr. javnim beležnikom dr.-om V. M.-om, overovivšim te podpise pod poslovnim svojim števil. 13581, smatrati za pravnoveljano tako dolgo, dokler ne doseže pobijatelj v spornem rednem postopanju priznanja o njeni neveljavnosti; pomislivši, da se opirata Radoslav in Večeslav B. na le-tó, polno vero zaslužujočo listino in da je zato na njijini strani nedvomno krepkejša dedna pravica, nego na strani Zvonimira B.-a, ter da bi moral le tá, ako hoče doseči dedno pravico po svojem otcu, razkrepiti najprvo protie njemu glasečo se, uže večkrat napominano odpoved; pomislivši, da je po zgoraj navedenem, uže z davna pravokrepnem odloku bilo izročeno Radoslavu in Večeslavu B.-u upravljanje in uživanje otcév

zapuščine in da je opirala se taka privolitev na uže napominane odpovedi, katere je smatrati v tem postopanju pravnoveljavnimi, dokler se ne proglasé neveljavnimi; pomislivši, da gledé na vse to in glede na določila §§ 551. in 767. obč. drž. zak. v nespornem tem postopanju ni smeti Zvonimira B.-a kot dediča pokojnega njegovega otca vzeti za sedaj v nikakeršen ozir; pomislivši, da od Zvonimira B.-a zahtevana sekvestracija vse zapuščine rajnega njegovega otca ni nikakor utemeljena, ker ni on dokazal preteče nevarnosti, o kateri govori § 293. obč. sod. r.; — a) sprejelo Zvonimira B.-a nepojno dedičem prigrasitev k devetemu delu otčeve zapuščine, b) zavrnilo ga z njegovo zahtevo, da mu njegova oba brata Radoslav in Večeslav B. priznata dedno njegovo pravico v deveti del zapuščine rajnega njihovega otca, na redno pravdno pot, določujoč mu v to svrhu tritedenski rok, c) odbilo njegovo prošnjo, da se dene pod sekvester vsa zapuščina pokojnega njegovega otca.

Vsled Zvonimir B.-ovega rekurza proti temu odloku je c. kr. višje deželno sodišče Tržaško z rešilom svojim z 12. avgusta 1887. l. št. 3064 — pomislivši, da opira rekurent Zvonimir B. svojo pravico do devetega dela zapuščine rajnega svojega otca Hrabra B.-a na isti naslov zakonitega nasledstva, na čigar podlogi zahtevata Radoslav in Večeslav B. izključivo pravico do vse zapuščine istega pokojnika; pomislivši, da je pravica, ki si jo Zvonimir B. prisvaja, popolnoma opravičena v vodilih zakonitega nasledstva, na katera se on sklicuje, a Radoslav in Večeslav B. trdita v opravičevanje protivne svoje pravice, da je preminola njegova pravica po odpovedi, katere on ne priznava in jej je tudi vsako pravno moč odrekel; pomislivši, da vprašanja glede obstoja in pravnoveljavnosti napominane odpovedi ni moči rešiti v nespornem tem postopanju, pač pa rednim pravdnim pôtem, in da je treba misliti si Zvonimira B.-a s krepkejšim naslovom glede njim nastopljenega devetega dela zapuščine in sicer tako dolgo, dokler Radoslav in Večeslav B. ne dokažeta pravnoveljavnosti odpovedi pod A, ki sta jo privedla, in je zato bilo naložiti Radoslavu in Večeslavu B. v bodočem pravnem sporu ulogo tožiteljevo, ne pa Zvonimiru B.-u, kakor je to storil prvi sodnik, ne kaj točno uporabivši § 126. ces. pat. z 9. avgusta 1854, št. 208 drž. zak.; pomislivši, kolikor se tiče Zvonimir B.-ove stranske zahteve: „vsa zapuščina pokojnega Hrabra B.-a naj dene se pod sekvester“, da je po drugem oddelku § 127. ces. pat. z 9. avgusta 1854, št. 208

drž. zak., oskrbovanje sporne dedine prepustiti tistemu, kateremu je bila sodno izročena, seveda, kolikor ne bi nastopili za protivno stranko uveti, predvideni sodnim redom za sekvestracijo kakega imenja proti njegovemu posestniku; pomislivši, da sta v le-tem slučaju, še predno je rekurent priglasil se dedičem k devetemu delu očeve zapuščine, rekše pri naroku dne 16. junija 1887. l., Radoslav in Večeslav B., nastopivša vso zapuščino, bila pridobila njeno upravljanje in uživanje uže z odlokom z 11. marcija 1897, št. 8999; pomislivši, da je glede na vse to v tem napornem postopanju bilo nedopustno prositi sodne sekvestracije zadevne zapuščine, ker je treba tudi pomisliti, da je sporni del dedine komaj jedna devetina in da zaradi tega Radoslavu in Večeslavu B.-u, ki nesporno posedujeta vseh drugih osem devetin omenjene zapuščine, ni moči proti njijini volji naprtiti po smislu §§ 833. in 836. obč. drž. zak. tujega upravitelja; pomislivši, kolikor se tiče stroškov na rekurz, da na sodna poslovanja v nespornem postopanju ni moči uporabiti določil §§ 24. in 25. zakona s 16. maja 1874, št. 69 drž. zak.; — odobrivši po nekaj rekurz, pustilo odlok c. kr. civilne mestne preture Tržaške z dne 26. junija 1887, št. 23902, kakeršen je glede nepobjane *a*-točke njegove, in potrdivši isti odlok glede točke *c*, premenilo ga glede točke *b* nastopno: „Sodedičema Radoslavu in Večeslavu B. ukazuje se, 1) da nastopita kot tožitelja proti Zvonimiru B. zaradi priznanja svoje dedne pravice do devetega dela zapuščine rajnega Hrabra B., rekše do onega, kateri je nastopil Zvonimir B., 2) da opravičita v treh tednih pod posledicami § 125. ces. patenta z dne 9. avgusta 1854, št. 208 drž. zak. pred zapuščinskim sodnikom, da sta odnosno svojo tožbo podala.“ Tudi je ob jednom izreklo, da mora rekurent stroške svojega rekurza sam trpeti.

Ces. kr. najvišje sodišče je z odločbo z dne 25. oktobra 1887, št. 12055 odbilo Radoslava in Večeslava B. redni in Zvonimira B. izvenredni dvorni rekurz, a potrdilo povse rešilo višjega sodišča to pa: pomislivši, kolikor se tiče rednega revizijskega rekurza bratov Radoslava in Večeslava B., da snujeta ona dva in tudi njijin brat Zvonimir svoje zahteve glede zapuščine pokojnega si otca Hrabra B. iz naslova zakonitega nasledstva kakor sinovi istega prednika; pomislivši, da zahtevata Radoslav in Večeslav B., da se prisodi njima vsa očeva zapuščina in sicer dve devetini na temelji zakonitega nasledstva, vseh ostalih sedem devetin pa na temelji listin, priloženih prošnji de pr. 3. marcija 1887. št. 8999 pod A do G, ter da je iz

te zapuščine izključiti njiynega brata Zvonimira zaradi druge točke v listini z dne 21. marcija 1878 pod A, češ, da se je on izrecno odpovedal po smislu in pod učinki § 551. obč. drž. zak. vseh čiharnih dednih pravic neizključivši niti pravic do nujnega dela toliko po svojem otcu, kolikor po svoji materi; pomislivši, da je Zvonimir B. pri zapuščinski razpravi po imenovanem pokojniku dne 25. junija 1887. l. izrecno tajil, da je on podpisal zadevno odpoved pod A; pomislivši torej: ker izvajajo toliko Radoslav in Večeslav B. nasledstvene svoje pravice do otčeve zapuščine iz jednega in istega ter jednako močnega naslova (zakonitega nasledstva), ni tu govora o kakem uporabljanji določil §§ 125. in 126. ces. pat. z dne 9. avgusta 1854, št. 208, drž. zak., — in Radoslav in Večeslav B., ki se opirata na listino z dne 21. marcija 1878. l. pod A, in ki hočeta, da se na podlogi te listine izključi njiyn brat Zvonimir od vsakega dodelila iz otčeve zapuščine, morala bi izzvati tako izključenje s pravilno tožbo v rednem ustnem postopanju, kajti v nespornem sodstvu ni smeti in ni moči izreči nika-keršne sodbe glede kreposti, obsežnosti in opredelnosti uže večkrat ome-njene odpovedi pod A; pomislivši, kolikor se tiče Zvonimir B. ovega izvenrednega revizijskega rekurza, da je bilo dovoljeno njegovima bra-toma Radoslavu in Večeslavu uže z odlokom z dne 11. marcija 1887. l. št. 8909 upravljanje in uživanje vse čiharne otčeve zapuščine in ker nista torej ona dva privolila, da bi se razdelilo njeno upravljanje, — ne bi bilo moči dovoliti drugega, nego sekvestracije zadevne dedine, a tudi le-tó samo toliko, kolikor bi Zvonimir B. dokazal, da so nastopili pogoji, predvideni občnim sodnim redom za dovolitev sekvestracije, a on tega storil ni, kajti on tega ni dokazal, da on niti trdil ni, da bivajo taki pogoji; in konečno pomislivši, da se ne uresničuje no-beden pogojev, zaradi katerega bi bilo po smislu § 16. uže omenjenega ces. patenta prenarediti ukrepe nižjih sodišč.

T.

Kazensko pravo.

K §-u 157. kaz. zak. in § 281. št. 3., 4., 5. kaz. pr. r.

Z rabsodbo z dne 19. julija 1888, št. 5357 spoznalo je c. kr. de-želno sodišče v Lj. po drugi obravnavi — prva dne 21. junija 1888 je bila na predlog javnega obtožitelja preložena — obtoženca Tomaža R-a krivim hudodelstva težke telesne poškodbe po § 157. kaz. zak.,

storjenega s tem, da je pri hudem ravnanji zoper Nežo M. dne 27. marcija 1888, v K-i od več ljudij započetem, pri katerem je bila Neža M. s tem, da sta se jej polomili na roki obe kosti, poškodovana težko na svojem životu, a se ne da izkazati, kdo jej je težko poškodbo prizadejal, sicer ne z nakano usmrtiti jo, pa vendar z drugim sovražnim namenom se s tem lotil, da je vdaril s kolom po njej.

Razlogi:

Dne 27. marcija 1888 peljali so se fantje od vojaškega nabôra po cesti iz P. proti G-u. Pri mitnici v K-i nataknili so rudečo ruto na palico. Zaradi tega razkačena priskočita s koli oborožena obtoženec Tomaž R. in France P. k sprednji strani voza. Tu je sedel voznik Pavle C. na levi, Neža M. pa na desni strani. Sodišče je smatralo tudi za dokazano, da je obtoženec udaril dvakrat po konji — to sam priznava — in prepričalo se iz izpovedeb prič Pavla C-a in Franceta P-ka, da ni bil obtoženec, ki trdi, da se na drugo zbog svoje popolne pijanosti ne spominja, pijan toliko, da ne bi vedel, kaj dela. Da je udaril obtoženec kake dvakrat ali trikrat po konji, potrjuje tudi priča France P. Daljnje izpovedbe te priče — namreč, da on ni udaril niti konja niti po Neži M., ampak da je obtoženec udaril tudi Nežo M. —, sodišče ni moglo v poštev jemati, preverivši se o neresničnosti te izpovedbe ne le iz izpovedeb drugih prič, ampak tudi uvaževaje, da je ta priča sama pobijala izpovedbe svoje v kazenskem postopanju. Priči Neža M. in voznik Pavel C. potrjujeta soglasno, da je jeden tistih fantinov, ki sta se lotila sprednjega dela voza, udaril dvakrat ali trikrat konja na zadnjo nogo. Voznik dodaje tudi, da je na to pognal konja, in obe priči pričujeta nadalje, da je potem drugi fantin udaril po Neži M., ki pa je odbila udarec z levo roko in je kol zaradi tega zadel le koželnico in podlehnico. Sodišče je smatralo ti izpovedbi za resnični, ni se pa prepričalo o tem, da je le jeden teh dveh fantov udaril po Neži M., ko je bil uže prej udaril dvakrat ali trikrat po konji, pomislivši, da nista mogli ti priči razločiti, da je le jeden teh dveh fantov udaril po Neži M. in sicer ta ne, ker je bila zelo prestrašena, voznik pa ne, ker je imel tačas le konja v mari. — Na podlogi pričevanja Janeza U., kateri je bil priča vsega dogodka in stal le nekoliko korakov proč, smatralo je sodišče dokazanim, da je potem, ko sta Tomaž R. in France P. napadla voz, udaril najprej France P. po sprednji strani voza s kolom, a da ni nikogar zadel; da je potem Tomaž R. udaril večkrat

konja; da je na to voznik pogнал konja in da sta takrat oba udarila po sprednji strani voza; zaradi tega udarca bila je Neža M. teško telesno poškodovana in na to motena v zdravji ter nezmožna za svoj poklic najmanj 30 dni; zlomljeni sta ji bili koželnica in podlehtnica; dokazati pa ni moči, kedo jo je tako udaril.

Obtoženec se izgovarja, da se ni mogel lotiti Neže M., ker mu je Anton Št. izmaknil prej kol iz roke. Temu protivno pričuje pod svojo prisego F. P-k, da je Anton Št. sicer prijel za kol, ki ga je obtoženec v rokah imel, da pa ga mu ni mogel povse izviti; tudi pravi priča Janez U, da je videl prav dobro, kako je obtoženec udaril s kolom ali kakim drugim orodjem. Z vsem tem je dokazano, da se je obtoženec Tomaž R. dejansko lotil Neže M., in ker obtoženec trdeč, da je napad započel iz jeze zaradi razobešene zastave, priznava s tem sam svoj hudobni namen, in dokazana je tudi obtoženčeva krivda po smislu § 157. kaz. zak. ne pa po smislu §§ 152. in 155. b) kaz. zak., kajti jedini dokaz za to, da je bil obtoženec jedini krivec, je le priča France P., omenjeno pa je uže, da iz zgoraj navedenih razlogov sodišče ni moglo verjeti tej priči.

Ničnostno pritožbo, katero je obsojenec proti tej razsodbi objavil in sub. praes. 7. avgusta 1888, št. 5584 obrazložil, je c. kr. najvišje kot kasacijsko sodišče z odločbo z dne 18. septembra 1888, št. 9977 kot očitvidno neosnovano zavrglo po § 4., št. 2 zakona z dne 31. decembra 1877, št. 3 drž. zak. ex 1878, to pa iz naslednjih

razlogov:

Pritožba se skuša opirati na ničnostna vzroka št. 3. in 4. § 281. kaz. pr. r. in sicer — na prvi vzrok zaradi tega, ker se je France P., dasi je dokazano ali vsaj sumnėti, da je dejanje, o katerem je bil zaslišan, storil sam ali se ga vsaj vdeležil, in ki se je po očitvidni pomoti zaprisegel pri prvi glavni obravnavi proti določbi § 170. št. 1 kaz. pr. r., vendar-le pri drugi glavni obravnavi zaslišal proti zagovornikovemu predlogu kot priča — na drugi vzrok pa zaradi tega, ker se ni ugodilo zagovornikovemu predlogu, preložiti drugo glavno obravnavo v to svrhu, da se povabi še priča Anton Št. Istinito ni nijednega navedenih vzrokov ničnosti in sicer prvega št. 3. § 281. kaz. pr. r. ne, ker se ta § ne sklicuje na nobeno zakonsko določilo, ki bi prepovedovalo pod ničnostjo zaslišati kot pričo osebo, ki je sama sumna, da je storila dejanje, o katerem jo je zaslišati, ali se ga vsaj vdele-

žila, če je bila ta oseba zaprisežena uže v kakem prejšnjem stanji postopanja. Le to, da se taka oseba zapriseže, bodi nično po § 170. št. 1. kaz. pr. r., katero zákonsko določbo ima v mislih § 281. št. 3. kaz. pr. r. Vzroka ničnosti vsled tega, da se je ta priča celo zapriseгла pri prvi glavni obravnavi, pa pritožba prav nič ne omenja; o tem torej tudi po § 290. kaz. pr. r. ni razmotrivati. Glede tega, kar navaja pritožba, da se je zaslišala ta priča proti nasprotujočemu zagovornikovemu predlogu in da je zaradi tega utemeljen vzrok ničnosti po št. 4 § 281. kaz. pr. r., je opomniti, da prav zaradi tega, ker ni zakona, ki bi prepovedoval zaslišati Franca P. kot pričo, ni moči reči, da se je s tem, ko se je zavrnil omenjeni zagovornikov predlog, krušil zagovor varujoči zakon ali tako pravdno načelo.

Kar se pa tiče tega, da se ni preložila druga glavna obravnava v to svrho, da bi se povabil priča Anton Št., ozirati se je na to: če bi bil le-ta tudi povabljen in bi potrdil, da je izvil kol iz rok obtožencu, zamahnivšemu z njim proti Neži M., hoteč jo udariti, nasprotovala bi tej izpovedbi vender-le izpovedba Janeza U-a, ki pri dogodku ni vdeležen in ki je potrdil, da je le nekaj korakov proč videl dobro, kako sta obtoženeц in France P. udarila po sprednjem delu voza, kjer sta sedela voznik in Neža M., z nekim orodjem, da pa ne ve, je li bil to kol; zato je prav tako lahko mogoče, da je dobil obtoženeц po tem, ko mu je Št. izvil kol, drugo orodje in da je s tem na to udaril. Ker torej odklonitev predloga, da se obravnava preloži in povabi Anton Št., ni mogla imeti nobenega obtožencu škodljivega vpliva na rabsodbo, tu ne more obveljati vsled zadnjega odstavka § 281. kaz. pr. r. vzrok ničnosti po št. 4 § 281 kaz. pr. r. Zavrnuti pritožbo ničnosti je torej opravičeno.

(Konec prihodnjič.)

Iz zemljeknjižne prakse.

a) **Rekurz je nedopusten zaradi jezika in dotično odločbo je izpodbijati administrativnim pôtem.**

M. R. je (Ukaz c. kr. viš. dež. sodišča v Gradci z dne 10. aprila 1889, št. 3941.). po dru. P. vložil rekurz zoper to, da je pododlok okrajnega sodišča v Ko., ki veleva zvršiti zemljeknjižno dejanje, dovoljeno od okrajnega sodišča v Ka., izšel v nemškem jeziku, da je

nemško tudi zemljeknjižno potrdilo listine in naposled tudi nemšk zemljeknjižni vpis.

C. kr. višje deželno sodišče v Gradci je ta rekurz kot nedopusten zavrglo: češ, da vprašanje, kateri izmed deželnih jezikov je rabiti pri sodnih razpravah ter odločbah ali pri vpisih v javne knjige, ki jih velevajo sodišča, predmet ni sodniški judikaturi, nego justični upravi, in zatorej odločeb o tem vprašanji ni moči izpodbijati pōtem sodnih inštancij, nego le administrativnim pōtem; — pomislivši tudi, da je le-tà pritožba izrecno oznamenjena kot rekurz, ta pravni pripomoček pa je iz rečenega razloga nedopusten, ker se ž njim ne izpodbija vsebina odloku in potrdilu ali zemljeknjižnemu vpisu, nego raba nemškega jezika.

b) Eksekucijski način po §-u 822 obč. drž. zak. ni dopusten proti kupcu dedščine.

V eksekucijski reči Ivana R. proti Martinu S zaradi 20 gld. je eksekvent vložil prošnjo za vknjižbo eksek. zastavne pravice z omejitvijo po § 822 obč. drž. zak. na posestvo vlož. št. 9 kat. obč. M., spadajoče k zapuščini Josipa N., katero je eksekut prevzel po glasu razpravnega zapisnika.

C. kr. okrajno sodišče v K. je to prošnjo z odlokom z dne 7. marcija 1888 št. 2190 odbilo zategadelj, ker imajo le upniki dedičev po § 822 obč. drž. zak. pravico, le-tem pripadlo zapuščinsko premoženje zarubiti, Martin S. pa ni dedič, ampak je le prevzel vso zapuščino, kakor je razvidno iz zapuščinske razprave, in sicer v prvo plačati dedščine in dolgove.

C. kr. višje deželno sodišče v Gradci je, odbivši rekurz, potrdilo prvosodni odlok, pomislivši, da po § 822 obč. drž. zak. in po dvornem dekretu z dne 8. junija 1846 št. 968 zb. pr. zak. upniku dedičevemu pristojna pravica pripadlo dedinsko blago pod omejitvijo, da namreč eksekucija ni na kvaro zahtevam, nastopajočim pri zapuščinski razpravi, obložiti z zastavno pravico, potem pomislivši, da eksekut, ako tudi je na podlogi dogovora, sklenenega pri zapuščinski razpravi za Josipom N. in tudi sodno odobrenega, prevzel vso zapuščino Josipa N. in se torej kaže kot kupec dedščine, s tem vender ni prišel v stanje dediško, in da kupec, ko po § 1278 obč. drž. zak. stopi v pravice in zaveze prodajalca kot dediča, s tem sicer glede oseb,

ki so vdeležene pri zapuščini ali imajo proti njej opravičene zahteve, prevzame pravice iz zaveze dediške, glede tretjih oseb zavzame pa le pravno stanje kupca, ki je kupil posamezne dedščinske reči, — pomislivši torej, da eksekucijskega načina, ki je po § 822 obč. drž. zak. dopusten zgolj proti dediču in legatarju, ni moči razširiti tudi proti kupcu dedščine.

Jugoslovanska imovina nekedarj in sedaj.

(Le mouvement agraire dans la péninsule des Balkans, l' Angleterre et ses colonies, la plaine Saxonne, les 'Etats-Unis. Paris, Retaux-Bray, 1889.)

S tem naslovom poslala sta R. Meyer in G. Ardant med ljudi knjigo, katera je omenjena uže v predzadnjem „Slov. Pravnik-u“, a se nanjo danes oziram zaradi zanimive vsebine, sosebn kolikor se dostaje jugoslovanskih narodov, razen Slovencev. Knjigi namen je pokazati, kako dandanes agrarno vprašanje vse dežeze vznemirja, kako se povsodi nekaj giblje in kako zakonodavstvo čuti potrebo ohraniti malo imovino nasproti velikemu posestvu in velikemu kapitalu. „Povsodi začenjajo spoznavati, da treba poljedelcu zagotoviti posest zemlje, če uže ne lastništva; ohranjujoč rodbino na domačih tleh, kjer je vzrastla, da se več stori za socialni in javni mir, nego z vsemi kreditnimi zavodi in kmetijskim poukom.“ V knjigi je jako mnogo historičnega gradiva, tičočega se jugoslovanskih imovinsko-pravnih razmer in nazorov. Preglejmo na kratko njeno prvo poglavje, posvečeno balkanskemu poluotoku.

Najprej čitamo kratke zgodovinske črtice o Jugoslovanih pod gospodstvom byzantinskim, potem o dobi nezavisnosti pod carjem Dušanom. Od časa tega velikega carja naprej „izginila je nekedarja socialna jednakost (jugoslovanskih) narodov, kajti zapadnoevropske ideje so se tu uže bile vvedle. Uže se prikažejo plemenitniki raznih vrst, imejoči od carja fevde in beneficija, katerih dedni lastniki so postali, in ki ostajajo možkim članovom rodbine. Davka jim ni treba plačevati, razen cerkvene desetine“. Govoreč o zadrugi pravita pisatelja, da je ta institucija najverniši izraz svojstva slovanskih rodov, težečega po združenji, in to je popolnem protivno germanskemu individualizmu.

Za dobo nezavisnosti pride turško gospodstvo. „Ko so Turki posedli slovanski poluotok, našli so socijalen red popolnoma urejen po tej rodbinski vkupnosti. Več rodbin živelo je na jednom zemljišči z jedno glavno hišo, jednim vkupnim ogniščem. Vkupno obdelovali so polja, vkupno uživali sad svojega dela. — Oblast rodbinskega načelnika pri Jugoslovanih ni bila tolika, kolikeršna n. pr. Abrahamova ali Jakopova; bila je manjša nego pri Germanih in manjša od oblasti rimskega „pater familias“ prve dobe. Vsi članovi jugoslovanske rodbine so solastniki; oni si izbirajo načelnika, mladega ali starega, katerega pa po svojem sklepu vsaki čas lahko odstavijo, ako se jim to zdi umestno ali potrebno. Ta načelnik nima pravice niti zadolžiti zemljišča, niti prodati ga brez dovolitve članov zadruga.“ — „Turki niso razrušili podjarmljenim narodom socijalne organizacije, ki je bila bistveno kristijanska. Pustili so jim vero in zakone, naloživši jim samó davek; znali so jih celo varovati nasproti rimskim poganskim idejam, ki so se začele razprostirati od časa Hohenstaufov iz Italije, okužujoč kristijansko družbo.“ — Ko so se Turki polastiti Bosne in Hercegovine, postali so kristijanski kmetje „raje“; plemenitniki pa so se po večjem poturčili in sprejemali „timare“ (fevde) kot begi ali age. V teh dveh deželah zatiralo je ubogo „rajo“ domače renegatno plemstvo, in večkrat je turški paša v svoje varstvo vzel kmete nasproti domačemu nasilstvu. — Bolgarom se je menj trda godila, kajti imeli niso toliko odpadnega plemstva, torej ne toliko zatiralcev. Razmeroma najbolj se je godilo Srbom, ker v njih se ni bila ohranila fevdalna gospoda.

Turško pravno življenje vplivalo je seveda tudi na pravne nazore podvrženih narodov. A v turških zakonih nahaja se mnogokaka lepa določba. Oderuštvo je strogo prepovedano; vsakeršne koli obresti pomenijo odiranje in oderuhu žuga uže koran z večnim ognjem. Ako dolžnik, zastavivši premičnino ali pa zemljišče, ne more plačati, čakati je upniku do smrti svojega dolžnika s prodajo zastavljene reči, če se mu v pogodbi ni izrecno dala pravica poprodanja. On ne sme uporabljati predmeta, ako se to ni stipulovalo. Če prodaja ne pokrije dolga, nima upnik nobene pravice do osebe dolžnikove ali do njegovih drugih imovin. Ako je umrši dolžnik živel o poljedelstvu, ni moči dedičem njegovim vzeti hiše in kosa zemljišča za potrebni živež. — Taki in jednaki zakoni „jasno kažejo, koliko bolje se je kmetom godilo pod turško oblastjo, nego li pod svojimi domačimi knezi. Njih položaj se je dandanes še celó poslabšal.“

Razpravlja se dalje turško imovinsko pravo. Vsa zemlja je kalifova; on je njen vrhovni lastnik, oddaja jo samó v uživanje; zategadelj ne more biti lastninska pravica absolutna (kakor pri Židih). Posledica tega načela bila je prepoved, prodati tujcu zemljišče; še celó rojakom se ni smelo po svoji dragi volji prodajati. Sosedje in sovaščani imeli so predkupno pravico. Dokler je trajalo turško gospodarstvo na poluotoku, zabranjevale so te določbe, da se domača zemlja ni potujčila in posrkala po kozmopolitičnem kapitalu. A ko so prišle v osvobojenih deželah ob moč, stopil je na njihovo mesto židovski oderuh, in marsikje opaža se rušenje naroda in zemljišča.

Po naravi lastninske pravice in po njenih predmetih razlikujejo v Turkih štiri vrste (zemljiških) lastnin: „miri“, „milk“, „vakuf“, „mevat“. 1. „Miri“. Sultan je po imenu lastnik zemlje, katero oddaja, a ne v popolno last. Prodati in zadolžiti je ni smeti, pač pa ostane v rodbini. 2. „Milk“. Ta oblika lastninske pravice je najbolj podobna zasebni lastnini, katero pozna n. pr. francoski „Code civil“, a nahajati jo je jako po redko. 3. „Vakufi“ so najvažnejši z ozirom na socijalno življenje; slični so našim cerkvenim beneficijem prejšnjih dob. Ta zemljišča ne morejo biti v lastninski pravici posameznikov, nego stojé pod posebnim ministrom. Dohodki namenjeni so po ustanovah za potrebe mošej, samostanov, učilnic, bolnišnic, siromašnic, javnih kopalšč, bibliotek in drugih blagotvornih zavodov. A imajo tudi drug smoter. Zasebna lastninska pravica poišče si lahko pod to obliko zavetja proti nevarnostim, pretečim jej. Lastnik odstopi n. pr. svoj „milk“ mošaji za jako majhno svoto, ostane pa na njem samó uživajoč zemljišče. Mošaji odšteva mal davek, ki pa ni drugega, nego interes svote, katero je prejel od mošeje. Ti „vakufi“ ne plačujejo nobenega davka; ni jih moči prodati zaradi dolgov. Nekatero osebo napravljajo „vakufe“ s pogojem, da bodo njih nasledniki za vedno uživali zemljišče; podobno je to našim fideikomisom in ima ist namen kot fideikomis. 4. „Mevat“. To so zemljišča dalječ od človeških bivališč, „kamor ne sega več človeški glas“. Kedor jih začne obdelovati, njegova postane ta zemlja. Muzulmansko pravo označuje se sploh po teoriji, ki vidi v delu izvor lastninske pravice; ali treba ni, da postane vse lastnina, in kar pride v last, ni treba da v absolutno.

Tako je bilo z lastninsko in rodbinsko pravico pod Turki. Zasedujeta se sedaj ti dve instituciji, lastninska pravica in zadruga, v deželah po osvobojenji in po vvedbi zapadnoevropskih razmer. Po-

hvalno omenja se samó Bogišičevo kodifikovanje, češ da se v novem črnogorskem zakoniku skuša ohraniti kolikor moči jugoslovanskih imovinskih, rodbinskih in združnih institucij. — Ostanki nekedanje zadruge ohranili so se bili sicer do naših dnij tudi v Hrvatih, a madjarska vlada je po vsej sili hotela uničiti vse sledove zadruge. Uže leta 1870. vstvaril se je bil zakon, napolnjen z modernimi francoskimi idejami, katere so bili mladi madjarski aristokrati iz Pariza prinesli. Ta zakon popolnoma prezira zadruge. Ako bi se bil vvél, v nekaterih generacijah bile bi zadruge popolnem razrušene. „Jasno je, da je bil to namen Madjarom, ki so, sami ne imejoč tako trdne organizacije kmetske rodbine, Slovanom bili zavidni; a tudi bali so se zadruge, ki utrja moč narodovo“. Posrečilo se je bilo takrat, zabraniti pogubonosni zakon, čigar namen je bil izročiti hrvatske kmete Židom. Ali 1882. leta naredila je vlada drug zakon, po katerem je bilo v dveh letih razdružiti se vsem zadrugam. „S tem zakonom triumfujejo rimske ideje nad byzantinskimi v vsej Avstro-Ogerski. Ako se tu ne začne o pravem času kristijanska reakcija, razrušil bo komunizem to gnilo družbo, razdeljeno v bogataše in proletarce.“ — O denašnjem položnji bosenskih kmetov čitamo: Kmetje sprejeli so bili avstrijske vojake z velikim naudušenjem, upajoč oslobojenja od begov — zatiralcev. A bridko so se varali. Davki se jim niso znižali. Begi so se po največ izselili, prodavši svoja zemljišča Židom. Ta gospodar je za kmeta še hujši od bega, ker je bolj zvit in požrešen. Zategadelj se ni čuditi, ako se kmetje upirajo. Novi jarem je hujši, nego je bil turški, katerega so bolj občutili age in begi, nego li oni sami. — Na vrsto pridejo potem še Dalmacija, Bolgarija, Rumunija; povsodi ista tendencija, isti dokazi: da so rimska imovinsko-pravna načela ter denašnji židovsko-socijalni red izpodrinili krasne jugoslovanske pravne institucije ter da treba popolnem preosnovati denašnjo socijalno družbo, ako se hočejo narodi rešiti popolne narodno-gospodarske pogube.

Drobne vesti.

(Osobne vesti.) Imenovani so: C. kr. okrajni glavar v Kranji Jos. Merk c. kr. vladnim svetnikom in šolskim referentom v Ljubljani; vladni tajnik v Kamniku G. Friedrich okrajnim glavarjem na Kranjskem; c. kr. okr. sodnik dr. Jos. Scheuchenstuel v Ptuji dež. sod. svètnikom v Gradci; okr. sodn. pristav dr. Jos. Pekolj v Mariboru l. br. Dr. okr. sodnikom na

Brdo; okr avsk. Avg. Vascon in Konst. Budinich sodn. pristavi, oni v Gradiški ta v Montoni; avskultant za Koroško V. Kočevar in pravni praktikant M. Pirc avskultantom za Kranjsko; avskultant za Štajersko R. Canaval avskultantom za Koroško; avskultant za Kranjsko F. Podgoršek avskultantom za Štajersko. Premeščena sta namestniški svètnik v Gradec grof A. Pace k deželni vladi v Černovcih, dobivši ob jednem naslov in značaj c. kr. dvornega svètnika in c. kr. okr. sodnik Jul. Polec iz Brda v Kamnik. Preseli se: advokat dr. Jak. Schegula iz Celovca v Rudolfovo. Odpovedala sta se svoje službe: c. kr. notar v Sežani Fr. Pitamitz, c. kr. avskultant v Ljubljani dr. V. Suppan.

(Slovenska imena katasterskih občin), katere je zahteval kranjski deželni zbor v predzadnjem svojem zborovanji za zemljiške knjige, bila so te dni predmet interpelaciji v zboru. Načelnik deželne vlade je odgovoril, da je dotična krajepisna imena pravilno ustanoviti posebnemu odseku v odboru „Matica Slovenske“. — Prav res je želeli, da bi se to prevažno vprašanje kmalu spravilo v red in rešilo v istini.

(„Sub auspiciis imperatoris“) bil je dne 11. novembra t. l. na vseučilišči Graškem promoviran doktorjem prava gosp. Vladimir Žitek, c. kr. avskultant v Ljubljani. Promovend, kateremu toplo čestitamo na tej izredni časti, imel je pri tej slovesni promociji govor, ki mu je bil predmet: „Der Wahrheitsbeweis nach dem Strafgesetzentwurfe mit besonderer Rücksichtnahme auf § 199.“

(Dr. Leone Roncali †.) Umrli je na Dunaji dne 6. novembra t. l. predsednik avstrijskega notarskega društva, urednik listu „Zeitschrift für Notariat und freiwillige Gerichtsbarkeit in Oesterreich“ — notar dr. Leone Roncali. Ta mož, ki je bil poln zavesti in navdušenja za svoj stan, kar je najbolje odsevalo iz njegovega priznane dobro urejevanega lista in iz njegovega truda za notarski penzijski zavod. Odličen je bil tudi sicer kot pravniški pisatelj, a sosešno slavo mu je donesel njegov prevod civilnega zakonika za Italijo. Časten mu spomin!

(Torej res uniforma!) „Wiener Zeitung“ razglasila je dne 5. novembra ukaz vsega ministerstva z dne 20. oktobra 1889, s katerim se na podlagi Najvišje privolitve z dne 15. oktobra t. l. izdajejo novi predpisi o uniformovanji c. kr. državnih uradnikov. Najkasneje tedaj, ko poteče koledarsko leto, prvo za izdajo tega ukaza, morajo imeti uniforme uradniki, za katere naj velja ta ukaz. Do tistih dob, pravi ukaz, je dovoljeno nositi uniforme, ki so do sedaj bile zapovedane. Toda uradniki uže od dne izdanega tega ukaza naprej lahko nosijo uniformo. Da bode laglje pripraviti si teh zapovedanih uniform, poskrbela bodo resortna ministerstva, da se vkupno napravljajo komadi uniforme ter da se plačujejo po obrokih. Tako je torej stopil v moč ukaz, okolo katerega se uže dolgo sučejo najvažniše sodbe. Sedaj je počakati le še naredb iz posameznih resortnih ministerstev, in pravi se, da bodemo še kaj novega čuli, namreč za — pravne zastopnike.

„Slovenski Pravnik“ izhaja 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva „Pravnika“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gl., za pol leta 2 gl.

Uredništvo je v Ljubljani, št. 8 na Bregu; upravnništvo pa na Križevniškem trgu št. 7.